

Daar toe gebruyken zy een manier van scheiden ter minnatie van sterk waater; dat by haar neerslaan wert genoemd, door welk neerslaan het Goud uit 50. Mark Zilvers; tot in 2 Mark zoude kunnen werden gebracht, dan behoeven zy die 2 Mark maar in sterkwaater te Solveeren, daar zonder dit neerslaan die geheele 50. Mark, zoude moeten Gefolveert werden.

Van welkers behandefinge (als tot dit myn voorneemen zo zeer niet behoorende) en veel schryvens vereist, ik hier niet zal melden, maar zo deze eerste druk getrocken wert, zou 't kunnen gebeuren; dat ik by een tweede, deeze; en andere dingen byvoegde.

Hoe een koreekte Goudt-Proef, werd gemaakt met eenige byvoegfels.

ARchimedes, willende weten hoeveel Goud in de Kroon, van de Koning; Hiron was, dewelke 16 pont woeg zo nam hy een Vat vol waater, leide daar in 16 pont fyn Zilver, en daar liep waater over dat Vat 36 Ons, daar na leide hy in 't zelve Vat, weer volwaater zynde 16 pont fyn Goud, doen liep waater over het Vat, 24. Ons, en op deeze Proef stelde hy, die kroon te zyn gemaakt van 12 Ponden Zilver, en 4 ponden Goudt.

• Andere oude zoekers, hebbende het Goud

Goud houdent Zilver dus geprobeert, die namen by voorbeeld, een Mark fyn Zilver, dat zy wel wisten geen Goud in te zyn, en eer dito Mark daar zy meenden Goud in te zyn, Gooten een ieder apart, aan kleine garnalyen, maakten die voorts wel droog, en leiden beide partyen, op een Schaal juist even zwaar, teegens malkander. Dan wierden beide die Schaaalen te gelyk, in schoon water gehouden, en zo veel die Schaal, daar het Goud houdent Zilver op lag, zonk, leiden zy op de andere fyn Goude Garnalyen, zo dat beide Schaaalen, even dien in 't waater, en volkomen gelyk stonden. Dan de Schaal opgehaalt beide partyen Garnalyen gedroogt, en zo zwaar fyn Goud, als op de eene Schaal, in 't waater by 't Zilver was gelegd, wierdt geoordeelt in dat Goud houdent Zilver te zyn.

Nog probeert men Goud houdent Zilver als volgt. Maar neemt wat fyn Zilver, wel verzekert zynde, dat daar geen Goud in is. En ook wat fyn Zilver daar men meendt Goud in te zyn, laat dat beide uyt, en treckt het tot een dunne draat, door een gat juist eeven dik, dan snydt men van een ieder een endtje wel eeven lang, en zo korrekt als mogelyk is, dan weegt men die teegens malkander, en zo veel zwaarder als de Goud houdende draat, als de fyn Zilveren is, werd gerekent Goud daar in te zyn,

zyn, welke laaste manier, ik nog voor de twee andere houde, dog geen van drien gaat zeker.

Maar door de tyd is een zekerder weg ontdekt, die ten allen tyden zekerlyk zal aanwysen, den juiste inhoud van 't Goud in Zilver.

Dan begeerig zynde courekt te weten hoe veel Goud in een tezaamen gesmolten Baar, schaljet Kistelier, of gemunte Pen-nink is, zo probeert men zulken stuk voor af ter Toets, om daar door Sirka te konnen ontdekken, hoe veel Zilver, of Koo-per in die Massa is, en daar op de Toesnidt reguleeren.

Tot dit Toetsen koomen te pas de verscheidene Goude Toets-naalden, van welke voor is gemelt.

Dog geen Toets verstaande, en de waarde van 't Goud of Pajement niet Sirka weetende, zo moet in dit geval, tot gerustheid een verzoek Proef werden gemaakt.

Verstaat hier door, dat men by die voor Proef een affneidt by de gis zet, en door het Sterkwaater ten naasten by gewaar wert, hoe veele rood of Kooper, en hoe veel wit, of Zilver, in dat Pajement of Goud is, dat dan omtrent weetende, zo maakt de affnidt, van syn Zilver, dat zekerlyk zonder Goud is. Hier toe is dat Zilver, het welk uit sterkwaater gekoomen, is het beste.

Voorts neemt het te probeeren Goud, of

Pajement, weegt daar af een Mark van uw Esai gewigt, en om dat te beeter te kunnen doen, zo slaat dat eerst wat dun om 't met een Schaar te kunnen snyden, of giedt het aan Garnalyen, en reguleert den affnidt zo, dat altoos tot een Proef, 3 maal zo veel Zilver, als Goud is. Dog het Zilver zo reeds in de Proef is in afflag neemende.

Om dit beeter te verstaan, zo stel ik Goud te hebben dat fyn houd 15 Cr. 8 gryn aan wit, (of Zilver) 7. Craat 2 gryn aan rood 1 Craat 2 gryn, deeze drie maaken te zaamen een Mark dan Multipliseere ik die 15 Craat 8 gryn die ik stel fyn Goud in 't Mark te zyn, met 3, komt 47 Craat op 't Kooper wert niet geregardeert.

Van deeze 47 Craat wert afgetrocken 7 Craat 2 gryn, zo alreede aan wit by 't Goud wert bevonden, en blyft als dan nog, voor den affnidt 39 Craat 10 gryn, voorts neemt dat mark Goud, het welk gy begeert te probeeren, weegt dat aan twee gelyke deelen, of halve marken, en de Toetsnidt ook in twee gelyke deelen, dan vind men tot ieder Proef 31 Craat 11 gryn van de Esai wigt.

Tot een ieder der zelve weegt 9 zwaa- ren, geprobeert Lood, en zet die beide Proeven, ieder byzonder op een wel uitgedemde Kapel in den Esai Oven, laat die in tamelicke hitte afgaan, dog wat heeter als een Proef op Zilver gedaan wert, voorts han-

handelt die in 't vier, zo als van de Zilver Proeven gezegt is, dan weegt men beide die Esai koorens tegens malkander, zo die juist even zwaar zyn, is de Proef, tot zo ver goed, en al wat deze 2 koorens minder als 63 Cr. 10 gr. weegen, dat is daar aan rood, of Kooper ingeweest, maar hier dient gelet dat alle Kapellen Zilver trecken. Daarom stelt men ordinaar 1 gr. per Mark verlooren te hebben, dat is ik hebbe 63 Cr. 10 gr. te viere gebragt, en bevinde de Proef te weegen 62 Cr. 8 gr. zoo reeken ik voor myn verlies aan 't Zilver nog een graat par mark daar boven, en dan zou dit op de 47 Cr. wit, nog sirka 4 grein zyn, zo stelt men voor den afgang van het rood 1 Cr. 6 gr. ten laste des verkoopers.

Die Proef koorens dan goet zynde, zoo slaat die (met dikwils te gloejen) heel dun, wel toezende dat die niet schilfferen of barsten, op dat daar niets het minst van wegspringt of verlooren ga, dun zynde zo werden die gegloeit, en siptiet in malkander gewonden dan gewoogen oster door het dunslaan, ook iets mogt verlooren zyn, en nog eens gegloeit, op dat alle vettigheid, die daar, door het behandelen mogt aangekoomen zyn, zou afbranden, dog al dit gloeijen moet in een van fyn Goud, daar toegemaakt gloei bakje geschieden, of ter nood, in een nieuwe smelt Kroes, om zo de

Proef voor alle onzuiverheid te bewaaren.

Dan werden die rolletjes in een klyn schykolfje gedaan, zo als 't Prentje fol. 2 met 4 aanwyft, en daar zo veel Proef starkwaater op gegooten, dat die sirk 1 tweede duym bedekt zynde, het kolfje met een papiertje toegestopt, en voorts op het zand, of een drievoetje booven wat vier, zo als by het schyden in 't groot gezegt is, tot arbeiden geset, zo werkt het waater aanstonds en het kolfje vertoont zig heel bruyn, dog so het waater al te stark werkt, dan moet het kolfje een wynigje van de warmte werden afge- noomen, en al eens weer werden opgeset, tot zo lang; dat het waater moede is, en het kolfje der weer wit uytstiet, giet dan dat moede waater in een ander kolf of glas, en weer vers schywaater op 't Goud, laat dat op voorschreeven wys wel stark arbyden, op dat zoeder nog Zilver by het Goud mogt zyn gebleeven, door dit tweede waater daar schoon mag af komen, of zo het iemand lust kan ten derde maale het starkwaater verfrissen, maar het 'waater goet zynde, is zulkx onnodig, voorts giet men dat waater ook van het Goud, en weer warm reegenwaater daar op, laat het Goud daar in opkooken.

En om dat alle Zilveragtigheid daar af zal gaan, zo verft men het Goud duis tot 3 à 4 maalen af, gietende die afverswaaters telkens by malkander.

Voorts

Voorts giet de rolletjes met het laatste verswaater uyt het kolfje in een glaafen afverschaaftje zo als 't Printje fol. 2 met 5 ver-
toont, neemt die met een schoone Yseren
of rood-kooperen kooren-tang daar uyt, legt-
se op een schoone linnen doek dat die droog
werden, dan zullen die der heel bruyn uyt
zien, voorts legt die in 't Goude gloybakje
(dat met 6 in 't Printje ver-
toont werd,) en
gloyt die in de Esay Oven wel af, dus ge-
gloyt zynde, zo zullen die rolletjes een
schoone Goud kleur vertonen, en ter nood
kan dit gloejen ook nog in een schoone smelt-
kroesje geschieden.

Weegt dan beide die rolletjes Goud weer-
tegens malkander, en zo die correkt even
zwaar zyn, behoeft men aan een welge-
maakte Proef geenzints te twyffelen, en
wat men bevint die twee te zaamen te wee-
gen, zo veel fyn Goud is zonder twyfel in
alle die marken daar deeze Proef uyt ge-
maakt is.

Maar de ervarentheid geleert hebben-
de, dat by alle fyn gemaakte Gouden
iets is dat wezentlyk geen Goud en is. Ja
het alderbeste Goud des Weerelds, zo als 't
gevonden werd is daar nooit vry van, daar-
om zegt men by dat Goud (het welk door
starkwater) is fyn gemaakt, nog waater
zwaarte te zyn, en dat men gemeenelyk,
op 1 en een tweede of 2 gr. per m^{ark} fyn stelt,
welke zogenaamde water-zwaarte, eigent-
lyk

tyk Zilver is, dat door geen middel van af-
 versen uyt het Goud te krygen is.

Zo stel ik dan, dat deeze Proef uyt he-
 water heeft gehouden 15 Cr. 9 en een tweede
 gr. de water zwaarte afgetrocken (grossemode,
) zo houd dat geprobeerde Goud 15 Cr. 8
 of 15 Cr. 8 en een tweede gr. schoon een tweede
 gr. in particulieren handel niet werd geree-
 kent maar ten voordeel des koopers blyft,
 zo is 't evenwel nut, de usanse daar ont-
 trent te verstaan, om dat dit wynigje op
 een groote party nog al iets kan geven.

Dan gezien hebbende, hoe veel rood, of
 Kooper die Proef is op de kapel afgegaan.
 En nu het fyn Goud op de Schaal hebben-
 de, zo adeert de Goud en Kooper zwaarte,
 en het bygezette fyn Zilver te zaamen, al
 wat dan minder als 63 Cr. 10 gr. (die tot
 de proef zyn ten viere gebracht,) werd be-
 vonden, stelt men Zilver in dat Goud te
 zyn geweest daar die Proef van gemaakt
 is.

Voorts stelt men dan dus die reekeninge.
 Deze Proef houd fyn Goud 15 Cr. 8 gr.
 de toefnit, of het bygebragte Zilver heeft
 gewoogen 39 Cr. 10 gr. en aan 't rood
 is afgegaan 1 Cr. 2 gr. deeze drie maaken
 te zaamen 56 Cr. 8 gr. en de geheele Proef
 heeft gewoogen 63 Cr. 10 gr. ergo koom
 ik hier te kort 7 Cr. 2 gr. het welk het wit
 is dat by die Proef voor het fineeren was.
 Hoe nu dat Zilver het welk in 't schywater
 ge-

gebleeven is, werd te nut gebragt, is by het scheidyden in 't groot gesproken.

En als iemand eenige Goud-Proeven heeft gemaakt, zal bevinden dat de toefnit op 't geheele al wel 1 à 2 Cr. minder kan werden genoomen, zo het scheiwater maar deugzaam, en deszelfs behandeling wel bekend is, daar door werd iets aan 't sterkwater uitgewonnen, en de Goud rolletjes blyven ook beeter heel. Dus meen ik het maaken eener Goud-proef te hebben afgeschest.

Van de Waater-Zwaarte en wat dat is.

Gestelt zynde dat Sterk-waater in 't scheidyden by het Goud agterlaat. En de eervarentheid leert dat een ieder Waater niet evenveel agterlaat, zo is 't noodig dat men zulk Waater het welk men tot het maaken van Goud-Proeven wil gebruyken, eerst probeeren om zo van deszelfs agter laten te kennen verzekert zyn.

Om dit te doen, zo werd genoomen Goud dat eenige maalen door Spits-Glas gegooten, en daar deszelfs lugt wel weer uitgesmolten is, weegt daar van twee halve marken na Esai-gewigt, en tot een ieder van dien 3 halve marken toe-snidt, zo als voor gemelt is, brengt die beide op de Kappel, en behandelt die in allen deelen, zo als booven van de Goud-Proef gezegt is, en men zal bevinden dat na gedaane fineeringe
en